

Юрій ЯСІНОВСЬКИЙ (Львів)

МАТЕРІАЛИ ДО БІОГРАФІЧНОГО СЛОВНИКА СПІВЦІВ ТА МУЗИК ДАВНЬОЇ УКРАЇНИ

В Україні поки що не створено національного біографічного словника музикантів. Та якщо нова доба має чимало таких спроб й іноді досить вдалих¹, то цього не можна сказати про давніші часи. Там і матеріалів значно більше, і складнішими є методи їх опрацювання, а головне — сама особа музиканта, співця, церковного регента чи світського музики-інструменталіста є значно складнішою до визначення. Навіть написання імені часто становить неабияку проблему і тому нерідко одна й та ж особа виступає під різними іменами.

Упродовж понад тридцяти літ ми збирали відомості про українських церковних співців, композиторів і музик, які уклалися в окремі зшитки на зразок відомого біографічного словника Івана Левицького, що зберігається у відділі рукописів ЛНБ.

Наш Словник включає не лише власне українські імена, але й імена музикантів інших народів, що жили й працювали в Україні, і насамперед білорусів, які часто перебували в українських монастирях, при єпископських катедрах, у братських школах та колегіумах.

Працюючи над джерелами до історії давньої української музики, ми виробили метод систематизації імен музикантів і укладання словника в алфійтному порядку. Не маючи поки що змоги повного його опрацювання, розпочинаємо публікацію окремими частинами. Причому, з огляду на головний профіль нашого збірника — церковний спів — приготуємо матеріали не лише за буквами алфавіту, де все-таки будемо публікувати матеріали про всіх музикантів, але й за окремими джерелами, важливими з точки зору власне церковного співу. Тож пропонуємо читачеві блок матеріалів до біографічного словника давніх українських музикантів за публікацією о. Івана Балика про ченців-василіян².

Тут уперше опубліковано невідомий джерельний матеріал про життя і діяльність ченців-василіян Білорусі, Холмщини, Підляшшя, Волині другої половини XVII і до 1718 року. «Катафальк чернечий» подає також цікаві образки культурного життя монастирів. В окремих життєписах

згадується музична діяльність ченців, названі форми музикування: уставник, співак, музика, дозорця, дискантист, ірмолоїст. Загалом майже кожний чернець ЧСВВ умів співати по нотах і часто співав на кліросі.

Боровик (Borowik), шанований регент у Жировичах, автор партесних композицій; згаданий у життєписі Шаваровського (с. 277).

Босецький Атаназій (Athanasz Bosecky, † 11 червня 1706 р.), у музиці був досконалий (perfekt) і добрий вокаліст. З Битенського новіціату був посланий до Борун, де й помер (с. 287).

Боцевич Панкратій (Pankracy Bosewicz, † 1713), уставник і капелан, був спокійної вдачі; помер у Дареві у похилому віці (с. 287).

Броцький Ілля (Helliasz Brocky, † 1707 р. у молодому віці), вихрещений з євреїв, був добрим співаком і проповідником (с. 282).

Гриневич Йосиф (Joseph Hryniewicz), добрий уставник, капелан, казнодія; ветеран, який пережив багатьох митрополитів. Перебував у Жировичах, Вільні, вікарієм — у Вільній, Касуці та ін. місцевостях. Незадовго до смерті перебував в Ушачі (с. 288).

Дзвонковський Єрофей (Jerotzej Dzwonkowsky), син каплана з Можейкова, уставник і добре співав з нот. Служив близько шести років у Білій, пізніше Полоцьку, де й помер (с. 295).

Жоховський Кипріян, унійний київський митрополит, дуже любив церковну музику (który się wielce kochał w muzyce cerkiewnej), як про це йдеться у життєписі Шаваровського (с. 277).

Завадський Казимир (Kazimierz Zawadzky, † у Несвіжі), уставник, зразковий капелан, перебував у Битені, потім на старшинстві в Цепрі, згодом у Несвіжі (с. 286).

Копцевич Дмитро (Demetry Kopcewicz, † 24 квітня 1706 р.), молодий чернець і кантор у Бересті (с. 282).

Лозовський Матвій (Maciey Łozowsky, † 1705), трубач, скрипаль, кантор, добрий чернець і капелан (с. 281).

Охримович Протасій (Protazy Ochrymowicz, † 1706), з Хомська. Був добрим співаком. Помер у молодому віці у Жировичах. (с. 281–282).

Подеський Домінік (Dominik Podlesky), брат, уставник добрий (arcy), перебував у Битені, тривалий час жив у Мінську, де постійно співав у церкві (с. 302).

Подеський Іоїль (Podlesky Joil, † 1770 у Вільній), поважний капелан і добрий уставник, переписував книжки, зокрема служебники. Служив у Жировичах, Новгородку, Вільні (с. 295).

¹ І. Лисенко. *Словник співаків України*. Київ 1997.

² Борис І. Балик, ЧСВВ. «Катафальк чернечий» василіян XVII–XVIII ст. (рукописна збірка життєписів Василіян) // *AOSBM* 8 (1973) 67–98; 12 (1985), 267–310.

Савицький Филимон (W. O. Philimon Sawicky), віленський уставник. Був міцною великою людиною, але помер у молодому віці у Вільні (с. 286).

Садовський Варсонофій (Warsonofi Sadowsky, †1718), уставник; перебував у Волковиському повіті, Жировичах. Мав погану славу (с.309).

Серцикевич Олексій (Alexy Siercykiewicz, † 1710), ветеран василіянського чину, служив за Селяви, у Потія був за дискантиста, пізніше Потій висвятив його на диякона, згодом став архидияконом. Перебував у Жировичах, пізніше у Лискові, Білій, Борунах і закінчив життя у Вільні (с. 288–289).

Судакович Олексій (Alexy Sudakowycz, † 1673), ірмолоїста. Вступив до чину в Битені, посланий пізніше до монастиря в Кобрині (с. 306).

Тельбуховський Антоній (Antoni Telbuchowsky, † 1706), був добрим вокалістом, при митрополиті Кипріянові Жоховському був архидияконом в Цепжу (Serpz), де й помер (с. 296).

Шаваровський (Шеверовський) Феодор³ (Theodor Szewerowsky, † 28 березня 1699 р.), родом з Мінська, нижчу школу закінчив у Несвіжі, філософію і теологію завершував у Вільні. Мав виняткові успіхи у вивченні музики у Вільні, якому рівних не було, і був першим регентом тієї науки у Вільні. Немало його учнів осіло в Москві. Створював музичні композиції (frakta) так цікаво, що твори популярного у Жировичах регента Боровика полишали. Був запрошений на службу до митрополита Кипріяна Жоховського, який дуже любив церковний спів і постійно возив з собою музик на сейми, де вони мали постійну публіку, особливо при понтифікаційній Літургії короля Яна III і сенату. Під час колоквиуму в Любліні при музиці різних єпископів в єзуїтському костелі в пам'ять холмського єпископа Якова Суші, присутні були захоплені співом хору — *zdali się być do nieba zachwycony*. Після відходу митр. Кипріяна Жоховського постригся у ченці у Вільні, а після висвячення Йосафата Гуторовича поїхав до Полоцька, де продовжував провадити хор і був казнодієм (проповідником). Згодом Битенською конгрегацією був призначений до Білої па *starszeństwo*. Під час гостин у князя Білої короля Августа його вітали концертом у Реформатів утримувані князем французькі музики під його керівництвом (*dozorem*), для яких створив власну нову музику (партитуру). Французькі музики часто користали з порад і науки Шаваровського (с. 277).

PERSONALIA

³ Вперше на цей матеріал про Феодора Шаваровського звернув увагу Ярослав Ісаєвич: J. Isajewicz. Kościół greckokatolicki a niektóre aspekty rozwoju kultury ukraińskiej i białoruskiej w XVII–XVIII wieku // *Warszawskie zeszyty ukrajinoznawcze* 4–5 (Warszawa 1997) 198.